

Summary:

Javkin V., Savranchuk L., Jasenchuk V. PROBLEMS AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT OF WATER-RECREATIONAL RESOURCES OF CHERNOVITSKY AREA

Features of formation of a network of objects of a water recreation have direct signs of domination of two supervising factors: city presence - a source of consumers of recreational territories and recreational services; presence of especially attractive reservoirs with attractive conditions of thalassotherapy and high level of comfort of a climate. The city creates a powerful stream tourist's one- or term lasting many days in all space of a residential suburb. The Dnestrovsky water basin is object of a recreation, - keeps similar level of recreational loading at the expense of increase in term of individual or group rekreatsionno-tourist trips on the average till 7-10 days. The ecological condition of objects of a recreation essentially worsens. Comfort of weather of a corresponding season is the important companion of recreational consumption of water resources.

Key words: water resources, the rivers, lakes, water basin, recreation, city, environmental problems, comfort of weather, thalassotherapy.

Надійшла 17.03.2010р.

УДК 911.3

Тетяна БОЖУК

РЕКРЕАЦІЙНЕ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ: АНКЕТНЕ ОПИТУВАННЯ (НА ПРИКЛАДІ ДЕНДРОПАРКУ "СОФІЇВКА")

У статті розглянуто питання сприйняття туристом об'єктів садово-паркового мистецтва. З цією метою розроблено бланк анкети і проведено соціологічне опитування. На підставі отриманих результатів виконано аналіз особливостей сприйняття окремих груп об'єктів на території дендропарку "Софіївка" відповідно до емоційного типу туристів.

Ключові слова: рекреаційне природокористування, концепція сталого розвитку території, об'єкти садово-паркового мистецтва, дендрологічні парки, емоційний тип туристів, рекреаційні послуги.

Постановка проблеми. Закономірно, що саме в час досягнення максимального піку розвитку науково-технічного прогресу (кінець ХХ – початок ХХІ ст.) з'явилася і набула ваги концепція сталого розвитку, у тому числі і говоримо про потребу збалансованого використання довкілля.

Як не банально, але людина є невід'ємною частиною природи... Потреба перебування і спілкування з природою супроводжує людство упродовж всього його існування. Улюбленими місцями для відпочинку людей були сади і парки, гори і гаї, водні акваторії... Ці об'єкти та деякі інші як, наприклад, джерела із цілющою водою чи печери сприяють відновленню не лише фізичних сил людини, але і духовних, і душевно-емоційного стану загалом. Виконане нами дослідження власне присвячене питанню рекреаційного використання територій.

Модельною ділянкою обрано дендрологічний парк "Софіївка", що знаходиться в місті Умань Черкаської області і належить до шедеврів світового садово-паркового мистецтва кінця ХVІІІ – початку ХІХ ст. При проведенні дослідження протягом двох років (2008 і 2009 рр.) застосовано метод опитування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання зелених зон урбанізованих територій, а також ботанічних садів і дендрологічних парків систематично привертають увагу науковців, оскільки ці рекреаційні території повинні функціонувати як специфічні територіально-господарські утворення із відповідним організаційно-економічним механізмом їх регулювання та природоохоронним менеджментом. Власне аспекту рекреаційної оцінки територій присвячено роботи литовських вчених К. Ерінгіса і А. Будрюнаса [9], колективу науковців Донецького інституту туристичного бізнесу [6] та Інституту Регіональних досліджень НАНУ [7]; особливості садово-паркової анімації розглядає С.М. Килимистий [4], прикладні аспекти рекреації і відпочинку вивчали американські дослідники [10]; а також результати попередніх досліджень автора [1, 2]. При розробці питань анкет даного дослідження було використано працю "Естетика ландшафту" науковців Київського національного університету ім. Т. Шевченка М.Д. Гродзинського і О.В. Савицької [3].

Формулювання цілей статті. Мета цієї публікації полягає у тому, щоб привернути увагу до питання сприйняття і відчуття рекреантом довкілля, необхідності знань його рекреаційних потреб з метою визначення пропозицій щодо набору додаткових рекреаційних послуг, а також вивчення потенційних можливостей природних ресурсів і умов навколишнього середовища з метою їх гармонійного і збалансованого функціонування.

Для вирішення поставленої мети нами виконано такі завдання:

- проведено аналіз територіально-планувальної організації дендрологічного парку "Софіївка";
- розроблено бланк анкети;

- проведено соціологічне опитування;
- опрацьовано результати анкетування.

Виклад основного матеріалу дослідження. На території дендрологічного парку "Софіївка" простежується 5 архітектурно-планувальних зон [5]:

I – простягається від входу до павільйону Флори і займає головну алею з прилеглими до неї схилами;

II – центральна частина парку навколо Нижнього ставу з облаштованими на різних рівнях оглядовими майданчиками і терасами, з яких відкривається вид на водойму та на фонтан "Змія";

III – займає замкнутий простір з Єлисейськими полями і розташована між Нижнім і Верхнім ставами;

IV – представлена ділянкою Англійського парку з партерним амфітеатром.

V – репрезентує природний пейзаж, властивий для Центральної України.

При розробці бланку анкети було використано наукові праці, присвячені методиці естетики та перцепції ландшафту [3, 9], а також фактичний матеріал (фотоальбом, план, відеофільм) про особливості садово-паркового мистецтва "Софіївки" [5, 8] та неодноразові спостереження на території дендропарку автора.

При проведенні наукового дослідження було застосовано тип соціологічного опитування – анкетне роздавальне гомогенне (всі респонденти відповідали на одні й ті самі питання) анонімне. На нашу думку, власне такий метод дослідження рекреаційних територій зможе дати об'єктивну картину сприйняття об'єктів різними емоційними типами туристів. Це дасть змогу розробникам рекреаційних послуг пропонувати відповідний рекреаційний продукт, врахувавши при цьому специфіку перцепції довкілля певними типами відвідувачів, наприклад, різні схеми екскурсій із відповідною деталізацією на одних об'єктах і можливо дуже поверхневою інформацією – для інших.

Анкета охоплювала 16 питань: з них 4 – потребували відповіді "так" або "ні", 2 – характеризували персональні особливості респондентів (стать і емоційний тип сприйняття ландшафту), 8 – вимагали вибору розташування певних об'єктів (із числа запропонованих) у порядку того, що найбільше і що найменше сподобалося; 4 – пов'язані із власними спостереженнями респондентів і висловлюванням думки щодо сучасного стану рекреаційно-туристської діяльності на території дендропарку та пропозицій на майбутнє.

Пропонуємо детальніше розглянути основні з них:

- визначити до якого емоційного типу за сприйняттям ландшафту належить респондент (запропоновано і подано коротку характеристику 8 типів);
- чи це перше перебування на території парку;
- чи сподобалася екскурсія;
- що викликає найбільше захоплення (диференціація за 10 типами об'єктів);
- які частини парку є найбільш привабливими (вибрати із 15 запропонованих);
- які водні об'єкти справили найбільше враження (вибрати із 11 запропонованих);
- який грот найбільше запам'ятався (вибрати із 8 запропонованих);
- який павільйон найбільше сподобався (вибрати із 4 запропонованих);
- які місточки викликають найбільшу естетичну насолоду (вибрати із 6 запропонованих);
- яка статуя є найбільш цікавою (вибрати із 12 запропонованих);
- які об'єкти викликають відчуття гармонії (вибрати із 14 запропонованих);
- чи є бажання відвідати парк ще раз;
- чи зможе респондент порекомендувати своїм рідним і друзям відвідати парк.

Аналіз відповідей респондентів визначався у %.

У опитуванні взяло участь 3 групи респондентів (I і II групи – дані 2008 р., III – 2009 р.) загальною кількістю 79 осіб. I група становить 35 % від загальної кількості і представлена 14% особами чоловічої статі і 86% – жіночої, вік респондентів становив 18 років; II група налічувала 41 % віком 16 років, з них – 28 % чоловіків і 72 % жінок; на III групу припадає відповідно 24 % (вік 18 років) – 16 % чоловіків і 84 % жінок.

Розподіл кількості респондентів за емоційним типом сприйняття ландшафту показує, що (Табл. 1.):

- в жодній групі не спостерігається такий тип людей як технократичний урбанізований шукач стимулу – це закономірно, адже для них найбільш привабливими є інші типи об'єктів (напр.

Заповідне, рекреаційне природокористування та моніторинг навколишнього середовища *Наукові записки. №1. 2010.* мегаполіс із його таємничістю, новизною, оригінальними сучасними дизайнерськими рішеннями ландшафту чи територія аквапарку із штучними водоспадами та гірками);

- в групах бувають відсутні окремі типи:
 - урбанізований шукач комфорту (І група) – притаманно негативне сприйняття таємничості і складності ландшафту, скептичне ставлення до природного ландшафту і видів діяльності на природі;
 - пасторальний шукач стимулу, урбанізований шукач стимулу та архаїчний урбанізований шукач стимулу (ІІ і ІІІ групи) – надають перевагу величним і екстремальним гірським ландшафтам, не сприймають і навіть іронічно ставляться до цікавих міських ландшафтів.

Таблиця 1

Результати аналізу відповідей респондентів на питання 2 анкети (у %)

Емоційний тип сприйняття ландшафту	2008		2009
	І група	ІІ група	ІІІ група
урбанізований пастораліст	29	56	21
пасторальний шукач комфорту	25	19	37
пасторальний шукач стимулу	18	-	-
урбанізований шукач комфорту	-	6	5
урбанізований шукач стимулу	3	-	-
архаїчний урбанізований шукач стимулу	14	-	-
технократичний урбанізований шукач стимулу	-	-	-
самотній пастораліст	11	19	37

Аналіз розподілу відповідей респондентів на питання, що вимагали відповіді "так" або "ні" свідчить, що думки розійшлися (Табл.2).

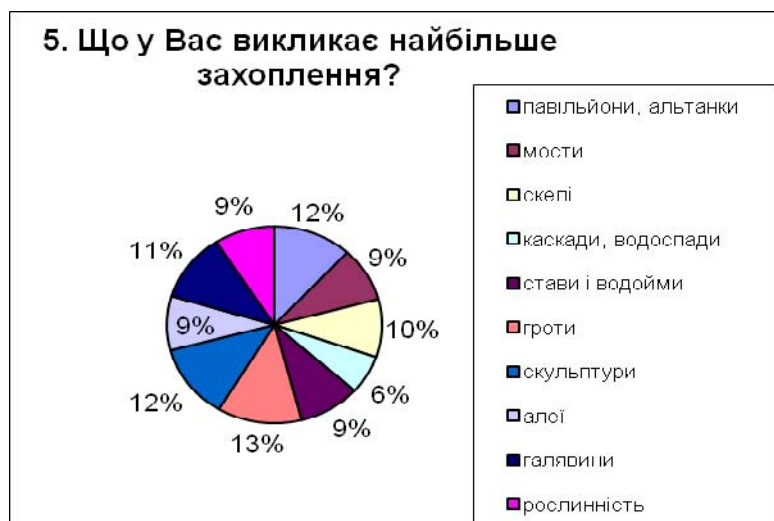
Таблиця 2

Результати аналізу відповідей респондентів на питання 3-4, 15-16 анкети (у %)

Питання анкети	І група		ІІ група		ІІІ група	
	так	ні	так	ні	так	ні
Чи Ви вперше перебуваєте на території парку "Софіївка"?	89	11	91	9	89	11
Чи сподобалась Вам екскурсія парком?	100	-	100	-	95	5
Чи маєте Ви бажання відвідати ще раз парк?	100	-	100	-	84	16
Чи змогли б Ви рекомендувати своїм рідним і друзям відвідати парк "Софіївка"?	100	-	100	-	95	5

На основі одержаних результатів опитування було проведено аналіз на інші питання анкети і побудовано кругові діаграми, що дозволяють порівнювати дані у кожній окремій групі, як наприклад для питання 5 (Рис. 1).

Згідно опрацьованих анкет на території парку "Софіївка" сьогодні пропонують такі рекреаційні послуги: екскурсійне обслуговування, закладів розміщення (готель), закладів харчування (кафе, ресторан), транспортне обслуговування (електробус, верхова їзда, катання в кареті), відвідування музею, придбання сувенірної продукції (у т.ч. і літератури та відео-матеріалів про парк), а також катання на човнах і катамаранах.

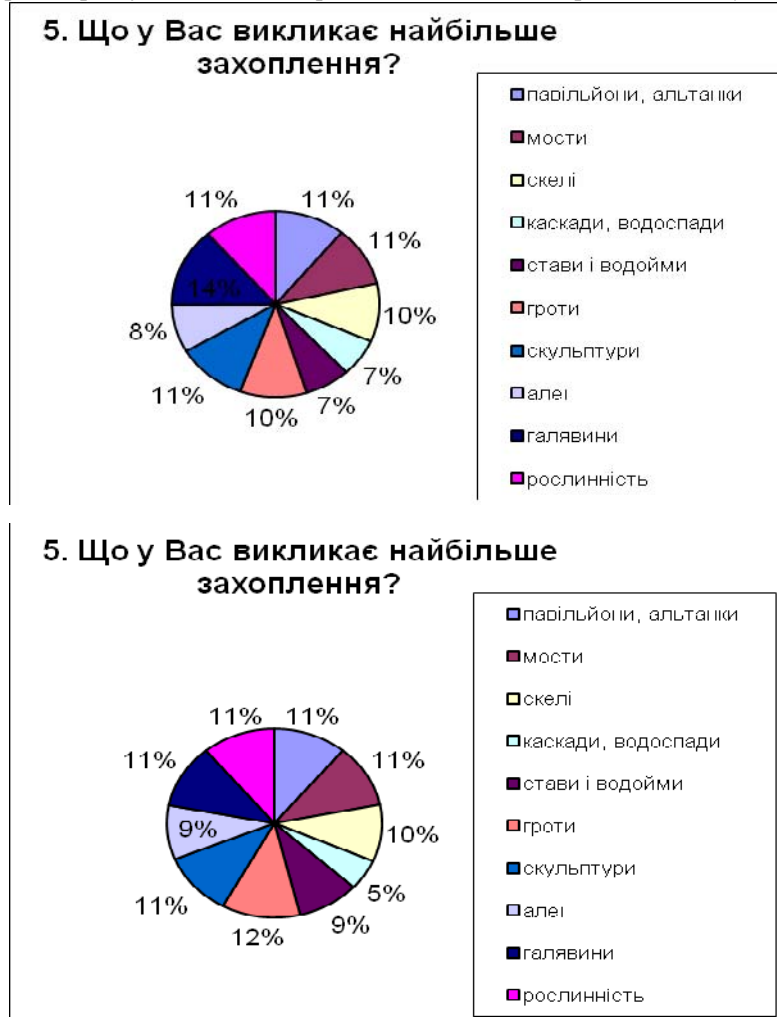

Рис. 1. Розподіл відповідей респондентів I, II і III груп на питання 5 анкети

Респонденти пропонують у майбутньому на території дендрологічного парку побудувати дитячий майданчик, освітити парк і проводити вечірні екскурсії, організувати фестиваль, відтворити у театралізованих виставах сцени з минулого життя господарів парку, а також збільшити кількість човнів.

На території парку "Софіївка" респондентам не сподобалось: забруднені водойми, засмічені газони, багато недопалків цигарок, незадовільна робота установ санітарного обслуговування, влаштування пікніків на газонах і вживання спиртних напоїв. У майбутньому вони пропонують: збільшити бюджет парку, урізноманітнити сувеніри, збільшити тривалість часу перебування на території парку (щоб все почути, побачити і встигнути сфотографуватися), збільшити кількість видів рослин і озеленити парк квітами різного періоду цвітіння, продовжити робочий час екскурсіводів, прибрати територію і збільшити кількість електромобілів.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, на підставі викладеного матеріалу доцільно відзначити наукову новизну проведеного дослідження. У подальших дослідженнях із зазначеної тематики варто було би провести на території дендропарку "Софіївка" опитування рекреантів середнього і похилого віку, порівняти отримані відповіді із результатами даного дослідження. Безумовно цікавими і потрібними були би аналогічні дослідження на території інших дендрологічних парків, оскільки палацово-паркові комплекси заслуговують та те, щоб і надалі продовжувати створювати пізнавальні туристсько-екскурсійні маршрути, що сприятимуть розширенню освітнього світогляду співвітчизників та осмислення ними ролі і значення історико-культурної спадщини у формуванні духовних засад української державності, вихованні національної самосвідомості нинішнього та майбутнього поколінь, а також надання рекреаційних послуг зарубіжним гостям.

Література:

1. Божук Т.І. Методи оцінки рекреаційних територій: анкетне опитування (на прикладі дендропарку "Софіївка") / Божук Т.І. // Вісник ДІТБ, № 13. – 2009. – С. 152–157.
2. Божук Т. І. Оцінка рекреаційних територій (на прикладі Регіонального ландшафтного парку "Знесіння", м. Львів) / Божук Т. І. // Вісник Львівського державного інституту новітніх технологій та управління імені В. Чорновола «Актуальні проблеми ринкової економіки». – №2, 2007. – С. 198 – 212.
3. Гродзинський М. Д. Естетика ландшафту : навчальний посібник / Гродзинський М. Д., Савицька О. В. – К.: ВПЦ "Київський університет", 2005. – 183 с.
4. Килимистий С. М. Анімація в туризмі : навчальний посібник / Килимистий С. М. – К. : Вид-во ФПУ, 2007. – 188 с.
5. Копотун В.А. Дендрологічний парк "Софіївка". Перлінка в короні парків світу (Фотонарис). – Вінниця: ВАТ "Віноблдрукарня", 1999. – 80 с.
6. Методология оценки рекреационных территорий / [Данильчук В. Ф., Алейникова Г. М., Бовсуновская А. Я., Голубничая С. Н.] – Донецк : ДИТБ, 2003. – 197 с.
7. Науково-методичні засади реформування рекреаційної сфери / [В. С. Кравців, Л. С. Гринів, М. В. Копач, С. П. Кузик]. – Львів : НАН України. ІРД НАН України. – 1999. – 78 с.
8. Удовік С. Україна. 100 визначних місць. Фотокнига / Удовік С. – К. : Ваклер, 2007. – 160 с.
9. Эрингис К. И. Сущность и методика детального эколого-эстетического исследования пейзажей / Эрингис К. И., Будрюнас А.-Р. А. // Экология и эстетика ландшафта. – Вильнюс : «Минтис», 1975. – С. 107 – 160.
10. Cordes, Kathleen A. Applications in recreation & leisure: for today and the future / Kathleen A. Cordes, Hilmi M. Ibrahim. – 2nd ed. – WCB / McGraw-Hill, 1999. – 350 p.

Резюме:

Божук. Т. РЕКРЕАЦИОННОЕ ПРИРОДОПОЛЬЗОВАНИЕ: АНКЕТНЫЙ ОПРОС (НА ПРИМЕРЕ ДЕНДРОПАРКА «СОФИЕВКА»).

В статье рассматриваются вопросы восприятия туристом объектов садово-паркового искусства. С этой целью разработан бланк анкеты и проведен социологический опрос. На основе полученных результатов произведен анализ особенностей восприятия отдельных групп объектов на территории дендропарка "Софіївка" соответственно эмоциональному типу туристов.

Ключевые слова: рекреационное природопользование, концепция устойчивого развития территории, объекты садово-паркового искусства, дендрологические парки, эмоциональный тип туристов, рекреационные услуги.

Summary:

Bozhuk T. RECREATIONAL NATURE USE: QUESTIONNAIRE (THERE IS DENDROPARK "SOFIEVKA" ON AN EXAMPLE).

The article explores the issue of how a tourist perceives the objects of garden and park art. For this purpose, a questionnaire form was compiled and a sociologic research was conducted. Based on the obtained results, the analysis of perception peculiarities of separate groups of objects according to the tourists' emotional type on the territory of Sofiiivka dendrarium was completed.

Keywords: rekreational nature use, conception of steady development of territory, objects of garden-park arts, dendrology parks, emocional type of tourists, rekreational services.

Надійшла 16.03.2010р.

УДК 379.85:574(477-924.52)

Андрій АНТАЛІ, Жанна БУЧКО

ОЦІНКА ПРИВАБЛИВОСТІ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ ДЛЯ ПОТРЕБ ЕКОТУРИЗМУ

Проведено дослідження екотуристської привабливості Закарпатської області методом бонітету. Розроблена картосхема, на якій виділені території з різним ступенем насиченості рекреаційними та екотуристськими ресурсами. Визначена придатність заповідних територій для розвитку екотуристської діяльності в регіоні.

Ключові слова: екотуризм, екотуристська привабливість, екотуристська діяльність.

Вступ. Основними принципами екотуристської діяльності є збереження природного середовища, його пізнання та сприяння сталому розвитку місцевої громади. Ці особливості роблять екотуризм особливо актуальним і перспективним для Закарпатської області, що в силу свого географічного положення та наявних природних ресурсів має ряд переваг для розвитку багатьох видів туристсько-рекреаційної діяльності. Тому Закарпаття у багатьох асоціюється з лісами, річками, горами, мінеральними водами, своєрідною культурою та мовним діалектом. Наявні у межах області ці всі природні та культурні ресурси є основою насамперед для розвитку екотуристської діяльності.

Вихідні передумови. Рекреаційний потенціал області досліджувало багато вчених, а от